

HIRİSTİYANLIK'TA KUTSAL NESNELER (RELİKLER)

Dr. Öğr. Üyesi Azize UYGUN

Eskiyeni Yayınları: 83

HIRİSTİYANLIK'TA KUTSAL NESNELER
(RELİKLER)

Dr. Öğr. Üyesi Azize UYGUN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Eylül 2020

ISBN: 978-605-5978-?????????

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HIRİSTİYANLIK'TA KUTSAL NESNELER (RELİKLER)

Dr. Öğr. Üyesi Azize UYGUN

Ankara 2020

Azize UYGUN

Isparta'nın Gelendost ilçesinde doğan Azize Uygun, Gelendost İmam Hatip Lisesinden mezun olduktan sonra 2002 yılında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Lisans eğitimini tamamladı. 2003 yılında aynı üniversitede S.D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Anabilim dalında Yüksek Lisansına başlayarak 2005 yılında "El Falı" isimli teziyle Yüksek Lisansını, 2007 yılında başladığı Doktora programını ise "Seyyid Süleyman el-Hüseyni'nin Kenzü'l-Havas Kitabındaki Dua ve Büyü Motifleri" isimli teziyle 2013 yılında tamamladı. 2009 yılında Dinler Tarihi alanında Araştırma Görevlisi olarak başladığı SDÜ İlahiyat Fakültesinde 2013 yılında Dr. Öğr. Üyeliği görevine atandı ve halen görevine devam etmektedir. Uzmanlık alanıyla ilgili makale, bildiri türünden yayınları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	11
1. Kutsal Nesnelere (Relikler)	11
2. Röliker	23
3. Reliklerin Kökeni ve Hıristiyanlıktaki Yeri	30
4. Konsil Kararları ve Kilise Dokümanlarında Relikler	38
5. Diğer Dinlerde Relikler	46

BİRİNCİ BÖLÜM

KUTSAL ŞAHISLARDA RELİKLER	51
1. Hz. İsa'nın Relikleri	51
a. İsa'nın Doğumu, Bebekliği İle İlgili Relikler	52
b. Çarmıha Gerilme Sürecinde ve Sonrasında Relikler	55
c. İsa'nın Diğer Relikleri	80
2. Hz. Meryem'in Relikleri	82
3. Havarilerin Relikleri	93
4. Vaftizci Yahya'nın Relikleri	98
5. Azizler ve Relikleri	101
a. Aziz ve Azizlik	101
b. Şehit, İtirafçı ve Çileciler	106
c. Azizliğin Kanonizasyon Süreci	113
d. Azizlerin Koruyuculuğu	123
e. Azizlerin Arabuluculuğu	129
f. Azizler ve Reliklerinin Günleri ve Şenlikleri	130
6. Diğer Relikler	142

İKİNCİ BÖLÜM

RELİKLER VE KUTSAL GÜCÜ	151
1. Reliklerin Muhafazası	151
2. Reliklerin Listesi ve Bulunduğu Kiliseler	157
3. Relik Kültüne Bağlı Olarak Gelişen Yapılar ve Kilise Mimarisi	170
a. Reliklerin Altara (Sunak) Yerleştirilmesi	175
b. Kilise Hukukuna (Canon Law) Göre Reliklerle İlgili Kilise Ritüelleri	185
4. Kült Olarak Relikler	188

5. Reliklere Saygı Konusu	193
6. Reliklerin Gücü ve Onlardan Beklenen Mucizeler	203
a. Reliklerin Kokusu	217
b. Şifa Verici ve Tedavi Edici Özellikleri	226
7. Kutsal Mekân ve Reliklerin Bulunduğu Yerlerin Hac Mekânı Olması	238

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RELİKLERİN KUTSAL İSTİSMARI	267
1. Reliklerin Nakledilmesi	268
2. Relikelerin Sahteliği ve Çoğaltılması	292
3. Reliklerin Alınıp Satılması	304
4. Reliklerin Hırsızlığı	316
SONUÇ	329
KAYNAKÇA	334
DİZİN	351

ÖN SÖZ

Kutsal özü itibariyle saygı duyulan, tazimi hakedendir ve kutsalla iletişime geçmenin zorluğuna inanılır. Çoğu zaman bu zorluk insanları kutsalla arasında arabulucular aramaya sevk etmiştir. İnsanların kutsal ile olan bağını uygun ve doğru bir şekilde kuramadığı takdirde kendi imkanları ölçüsünde değişik yollardan bunu telafi etmeye çalıştığı görülür. Hıristiyanlıkta kutsalın ve kutsala tazimin yerini relikler ve reliklere tazim almıştır. Relikler bir azizin, şehidin ya da kutsal bir kişinin anısı olarak bu kişilerden kalan beden parçaları, onlara ait eşyalar ve onlara temas eden nesnelere hatta bazen onlara temas eden nesneye temas etmiş nesnelere olarak görülmüş ve onlara saygı duyulmuş hatta halk tarafından ibadet edilmiştir.

Hıristiyanlıkta, şehitlikle başlayan azizlik kültürü Hz. İsa'nın ve takipçilerinin yolunu izleyen kutsal şahsiyetler olmalarından dolayı ayrıcalıklı bir tazimi hak etmiştir. Kutsal şahısları yanlarında isteyen dindar halk onlara ulaşabilmek adına onlardan kalan nesnelere yönelmiş ve onları kutsal nesnelere dönüştürmüşlerdir. Bir şeyin kutsallık kazanması kendiliğinden veya tesadüfen olmaz; buna göre bir yerin, nesnenin, kişinin veya bir canlı türünün kutsal oluşu tabiatüstü ilahi bir gücün onunla temasının sonucudur. Kutsal şahıslar da tanrı ile insan arasındaki arabulucular olarak görülmüşlerdir. Kutsal nesnelere olan reliklere tazimin boyutunun değişerek reliklere ibadete dönüşmesi kilisenin uyarılarına neden olmuş fakat kilise hiçbir zaman kararlılıkla bu inanışın karşısında duramamıştır. Hatta Orta Çağ boyunca relikler kiliseler tarafından en çok aranan nesnelere olmuştur. 410 yılında yapılan Kartaca Konsili'yle relikleri olmayan tüm altarlardan imha edilmesi kararının alınması ve II. İznik Konsiliyle yapılan ve yapılacak olan her bir kilisenin altlarında relik bulundurulması şartının getirilmesi kilisenin relikleri onayladığını göstermiştir. Kilisenin onayı, zaten süregelen reliklerin alınıp-satılarak bir bakıma ticaretinin ve hır-

sızlıklarının yapılması işini kutsallaştırmıştır. Reformcular tarafından yoğun eleştirilere maruz kalan relik kültürüne olan ilgi Orta Çağ dönemi kadar olmasa da hala önem ve değerini devam ettirmektedir. Günümüzde hemen hemen her kilisede kutsal şahıslara ait relikler bulunmakta fakat dünya üzerindeki reliklerin listesi tutulmadığı için tam olarak bunların sayısı bilinmemektedir. Çoğu zaman bir kutsal şahsın birden fazla bedeninin veya sayılamayacak kadar fazla kutsal nesnesinin olmasına rağmen, kiliseler kendisinde bulunan reliklerin gerçek otantik relik olduğunu iddia etmektedirler. Hıristiyanlar tarafından bu durumun takdir edildiğinin göstergesi, günümüzde halen devam eden reliklerin bulunduğu kutsal mekanlara yapılan kalabalık ziyaretlerden anlaşılmaktadır.

Kitabımızda Hıristiyan kültürünün görünmeyen bir yönü olan reliklere tazim ve ibadetin tarih boyunca ulaştığı boyutlar ve günümüzdeki önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kitapta ilk olarak relikler ve reliklerin muhafazası için yapılan rölikerler hakkında genel bir bilgi verilmiş ve konunun anlaşılmasına çalışılmıştır. Sonrasında Hıristiyanlığın tarihi seyrini belirleyen en önemli olaylardan biri olan konsillerin relikler üzerindeki önemi ve Hıristiyanlıktaki yeri ve kökenine değinilerek konuya bir giriş yapılmıştır. Birinci Bölüm olarak Hz. İsa, Hz. Meryem, Havariler, Vaftizci Yahya ve bu önemli şahsiyetlerin dışında sonradan kutsallaştırılan azizlerin relikleri ve bazı örneklerle bulunduğu kiliseler ele alınmıştır. İkinci Bölüm ise reliklere yüklenen kutsallık gücünün reliklere kattığı değerlerin sonuçlarına ayrılmış ve bu bağlamda reliklerin bir kült haline gelmesi, reliklerin kilise mimarisine etkisi, reliklere duyulan saygıdan hareketle reliklerin bulunduğu mekanların kutsallaştırılması ve reliklerden beklenen mucizeler ve tedavi güçleri üzerine durulmuştur. Üçüncü Bölüm'de ise reliklerin istismar edilerek sahtelerinin yapılıp çoğaltılması, alınıp satılmaları ve hırsızlıklarının yapılması konusu ele alınmıştır. Kitabımızda günümüz Hıristiyanlığında reliklerin durumuyla ilgili ayrı bir bölüm veya başlık açılmamış, yeri geldikçe bu konuya diğer başlıkların ilgili kısımlarında değinilmiştir.

Azizler ve azizlik üzerine yapılan çalışmaların varlığına rağmen Türkiye’de relikler üzerine yapılmış müstakil bir çalışmanın bulunmaması nedeniyle, relikler üzerine hazırlanan bu çalışmanın Dinler Tarihi alanına bir nebze de olsa katkı sağlamasını ümit ediyorum. Hazırlanan kitabın Hıristiyanlığın bir başka açıdan görülmesinde ve anlaşılmasında okuyucuya katkı sağlamasını temmenni ederek, bu çalışmamı hazırlamamda emeği geçen Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, Prof. Dr. Nasuh Günay hocalarıma ve her zaman yanımda olan aileme ve sevdiklerime en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Azize Uygun
Isparta, 2020